

Dum, donec, quoad, quamdiu

DUM₁ „ZATÍMCO“

- pouze *dum*, žádné jiné spojky
- ve VH může být *interim* nebo *interea*
- vyjádření **současnosti**, děj VV a VH se vzájemně neomezují (něco se dalo a do toho se něco stalo)
- **VŽDY indikativ přítomnosti**, ať je ve VH jakýkoli čas, včetně minulých
- český překlad podle logiky (minulost, přítomnost, budoucnost)

Dum haec geruntur, Q. Fabius Pictor legatus a Delphis Romam rediit. (Liv. 23, 11, 1)

Zatímco se to dělo, legát Q. Fabius Pictor se vrátil do Říma.

- může někdy nabývat odporovacího významu

Certa mittimus, dum incerta petimus. (Plaut. *Pseud.* 685)

Přicházíme o jisté, zatímco se honíme za nejistým.

DUM₂, (DONEC), QUOAD, QUAMDIU „DOKUD“

- *donec* spíše v poklasické a básnické latině
- ve VH může být *tamdiu*, *tantisper*, *usque*
- **současnost**, děje se vzájemně omezují (dokud se dělo A, dělo se i B; ale jak přestalo A, přestalo tím pádem i B); srov.

„Dokud měl práci, měl dost peněz.“ (*Ale jakmile práci ztratil, začal mít finanční potíže*)

- **indikativ různých časů, v obou větách stejný**
- logicky to jsou především časy „trvací“, tj. prez., impf., fut. I., ale užívá se i perfektum.

Ille erat unus timendus ex istis omnibus, sed tam diu, dum urbis moenibus continebatur. (Cic. *Cat.* III 16)

Z těch všech bylo nutné se bát pouze toho jednoho, ale jen tak dlouho, dokud byl ve městě.

Eas cum lego, minus mihi turpis videor, sed tam diu, dum lego. (Cic. *Att.* 9, 6, 5)

Když ho (tj. dopis od tebe) čtu, připadám si méně hanebný, ale jen po tu dobu, co / dokud ho čtu.

Donec eris felix, multos numerabis amicos. (Ov. *Trist.* 1, 9, 5)

Dokud budeš šťastný, budeš mít přátele.

Tenuit autem se uno loco, quamdiu hiems fuit. (Nep. *Eumen.* 5, 7)

Dokud byla zima, zůstával na jednom místě

DUM₃, DONEC, QUOAD „DOKUD NE“, „AŽ“

- **latina NEPOUŽÍVÁ ZÁPOR !!!**
- ve VH může být *tamdiu*, *usque eo*, *usque adeo*
- vyjádření **následnosti**, jeden děj omezuje druhý (Děj A bude trvat až do momentu, kdy nastane děj B – ten je tedy v podstatě následný); srov.

„Nebudeš se dívat na televizi, dokud ti to tatínek nedovolí.“ (V momentu, kdy ti to dovolí, si ji můžeš zapnout.)

Indikativ

- **pro přítomnost a budoucnost ind. prez.**, pro budoucnost. vzácně ind. fut. II.

Mihi usque curae erit quid agas, dum quid egeris sciero. (Cic. Fam. 12, 19, 3)

Budu mít neustále starost, co děláš, dokud se nedozvím, co jsi udělal.

(zdůraznění, vlastně prvně se dozvím a pak se přestanu bát)

- **pro minulost ind. pf.**, příp. prez. historický

Quoad dedita arx est, caedes tota urbe passim factae (sunt). (Liv. 26, 46, 10)

Dokud nebyl vydán hrad, vraždilo se po celém městě.

Laborabat Romana acies, donec signum equitibus datum est, ut in hostemmitterent equos. (Liv. 25, 19, 3)

Římský šik měl potíže, dokud nebylo jezdcům dáno znamení, aby hnali koně na nepřátele (aby najeli s koňmi na nepřátele).

Konjunktiv

- **konj. prez.** po čase hlavním
- **konj. impf.** po čase vedlejším
- vyjádření eventuality, očekávání, chtění, v praxi jsou si ind. a konj. hodně blízké

Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam. (Cic. Fam. 7, 26, 2)

Mám v úmyslu zde zůstat, dokud bych se nezotavil / dokud se nezotavím.

- **konjunktiv je pravidlem po slovesech očekávání, zvláště expectare**

Quid dicam? 'expecta, amabo te, dum Atticum conveniam'? (Cic. Att. 7, 1, 4)

Co mám říct? Buď tak hodný a počkej, až se setkám s Attikem?

Dum reliquae naves eo convenirent, ad horam nonam in ancoris expectavit. (Caes. Gall. 4, 23, 4)

Kotvil a čekal až do tří hodin, dokud by se tam neshromáždily zbývající lodě.

KONKONDIČNÁLNÍ/PŘÍPUŠTKOVÉ DUM „JEN KDYŽ“, „JEN AŽ“ (N § 426)

- mezi přípuštkové spojky lze ve specifických případech počítat i jinak časovou spojku *dum, dummodo, dum modo, modo* „jen když“
- záporka **ne** (non pro negaci jednoho větného členu)
- konjunktiv (volitivní, tj. práci, zakazovací, koncesivní – teoreticky všechny čtyři konj. pro souč. a předč.), většinou **konjunktiv prezentu**

Oderint, dum metuant. (Acc. 203)

Ať nenávidí, jen když se bojí.

Quiduis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chremes. / (Ter. Andria 902)

Toužím po čemkoliv, Chremete, jen ať se nezjistí, že mě tenhle člověk podvádí.

POUŽITÁ LITERATURA

GHISELLI, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino - vol. I. Teoria.* V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.

NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.

PEŇÁZ, Petr, – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FF MU.

TRAINA, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.